

ТЕМА ВІЙНИ В ОПОВІДАННЯХ І РОМАНАХ КОСТЯ ГОРДІЄНКА: ХУДОЖНІЙ АНАЛІЗ

Шарова Тетяна Михайлівна,

доктор філологічних наук,

професор кафедри суспільно-гуманітарних наук

Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

ORCID ID: 0000-0002-5846-6044

У статті здійснено художній аналіз теми війни в оповіданнях і романах Костя Гордієнка, визначено особливості зображення воєнних подій, образів персонажів, морально-етичних аспектів та жанрово-стильові характеристики його творів. Творчість письменника посідає значне місце в українській літературі ХХ століття, оскільки він не лише художньо осмислює події військових конфліктів, а й заглиблюється у морально-етичні дилеми, які постають перед людиною в екстремальних умовах. Його твори відображають психологічний стан героїв, проблеми вибору, честь і людяність, що робить їх актуальними не лише в контексті історичної пам'яті, а й у сучасному суспільному дискурсі.

Методологічна основа дослідження базується на комплексному використанні історико-літературного, порівняльно-типологічного, художньо-естетичного, психоаналітичного методів та наратологічного аналізу. Історико-літературний підхід дозволяє простежити зв'язок творів Гордієнка з суспільно-історичними умовами їхнього створення, а порівняльно-типологічний метод сприяє виявленню спільних і відмінних рис у змалюванні війни порівняно з іншими українськими письменниками ХХ століття. Психоаналітичний аналіз розкриває внутрішній світ персонажів, їхні переживання та трансформації під впливом воєнних подій, тоді як художньо-естетичний метод дозволяє виокремити стилістичні особливості та жанрові характеристики творів.

Особливий акцент зроблено на аналізі воєнної прози Гордієнка у контексті соціалістичного реалізму та офіційного "соціального замовлення", яке визначало змістові й ідеологічні стандарти літератури того часу. Друга світова війна суттєво вплинула на творчість письменника, змінюючи не лише тематичні акценти, а й загальну концепцію його художнього світу. Аналіз показує, що Гордієнко поєднує у своїх творах реалістичне відтворення воєнних подій із глибоким психологізмом, що дає змогу розглядати його прозу як цінне джерело для вивчення як історичних реалій, так і морально-філософських проблем війни.

Дослідження сприяє поглибленню розуміння творчої спадщини письменника, розширенню літературознавчих студій, присвячених воєнній тематиці в українській прозі, а також допомагає визначити місце його творів у загальному контексті розвитку української художньої думки ХХ століття.

Ключові слова: Кость Гордієнко, тема війни, українська проза ХХ століття, художній аналіз, морально-етичні аспекти війни, соціалістичний реалізм.

Sharova Tetiana. The theme of war in the short stories and novels of Kost Hordienko: artistic analysis

This article presents an artistic analysis of the theme of war in the short stories and novels of Kost Hordienko, identifying the features of depicting military events, character images, moral and ethical aspects, and the genre and stylistic characteristics of his works. The writer's literary legacy holds a significant place in 20th-century Ukrainian literature, as he not only artistically comprehends the events of military conflicts but also delves into the moral and ethical dilemmas faced by individuals in extreme conditions. His works reflect the psychological states of his characters, the problems of choice, honor, and humanity, making them relevant not only in the context of historical memory but also in contemporary social discourse.

The methodological foundation of the study is based on the comprehensive use of historical-literary, comparative-typological, artistic-aesthetic, psychoanalytic methods, and narratological analysis. The historical-literary approach allows for tracing the connection between Hordienko's works and the socio-historical conditions of their creation, while the comparative-typological method helps identify common and distinctive features in the depiction of war compared to other 20th-century Ukrainian writers. The psychoanalytic analysis reveals the inner world of the characters, their experiences, and transformations under the influence of military events, whereas the artistic-aesthetic method highlights the stylistic and genre-specific features of his works.

Special attention is given to the analysis of Hordienko's war prose within the context of socialist realism and the official «social mandate», which defined the thematic and ideological standards of literature at the time. World War II had a profound impact on the writer's work, altering not only thematic emphases but also the overall conception of his artistic world. The analysis demonstrates that Hordienko combines realistic depictions of war with deep psychological insight, allowing his prose to be considered a valuable source for studying both historical realities and the moral-philosophical issues of war.

This research contributes to a deeper understanding of the writer's literary heritage, expands literary studies on the war theme in Ukrainian prose, and helps determine the place of his works within the broader context of the development of 20th-century Ukrainian artistic thought.

Key words: Kost Hordienko, theme of war, 20th-century Ukrainian prose, artistic analysis, moral and ethical aspects of war, socialist realism.

Вступ. Творчість Костя Гордієнка займає вагоме місце в українській літературі ХХ століття, зокрема в контексті осмислення теми війни. Його художні твори не лише художньо відображають події вій-

ськових конфліктів, а й заглиблюються в морально-етичні аспекти війни, психологічний стан людини в екстремальних умовах, проблеми вибору, честі та людяності.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що осмислення військового досвіду в літературі є важливим не лише для історичної пам'яті, а й для сучасного суспільства, яке переживає нові випробування, пов'язані з війною. Аналіз творів Гордієнка дозволяє простежити художні особливості зображення війни, розкрити змістовні акценти, які актуалізують питання патріотизму, екзистенційного вибору та людської гідності. Дослідження сприятиме поглибленню розуміння творчої спадщини письменника, розширенню літературознавчих студій, присвячених воєнній тематиці в українській прозі. Окрім того, вивчення творчості Гордієнка у світлі новітніх підходів до аналізу воєнної літератури допоможе визначити місце його творів у загальному контексті розвитку української художньої думки.

Метою статті є здійснення художнього аналізу теми війни в оповіданнях і романах Костя Гордієнка, визначення особливостей зображення воєнних подій, образів персонажів, морально-етичних аспектів та жанрово-стильових характеристик його творів. Дослідження спрямоване на виявлення специфіки авторського осмислення війни, її впливу на людську долю та формування ідейно-художньої концепції творчості письменника в контексті української літератури ХХ століття.

Матеріалами дослідження є оповідання та романи Костя Гордієнка, у яких відображено тему війни. Зокрема, аналізуються особливості художнього осмислення воєнних подій, образи персонажів, авторська інтерпретація морально-етичних проблем, пов'язаних із війною, а також стильові та жанрові особливості творів.

Методологічною основою дослідження є поєднання кількох літературознавчих **методів**: історико-літературного (для виявлення зв'язку творів Гордієнка із суспільно-історичним контекстом їхнього створення, особливостей зображення реальних подій та впливу історичних чинників), порівняльно-типологічного (для виявлення спільних та відмінних рис у зображенні війни в творах Гордієнка порівняно з іншими українськими письменниками ХХ століття), художньо-естетичного (для дослідження специфіки художніх засобів, стилістичних прийомів та жанрових особливостей текстів), а також психоаналітичного (дає змогу глибше розкрити внутрішній світ персонажів, їхні переживання, страхи та трансформацію під впливом воєнних подій) і наратологічного (застосовується для вивчення особливостей оповіді, точок зору, стилістики та композиції творів) аналізів.

Комплексне використання зазначених методів дозволяє здійснити глибокий художній аналіз воєнної тематики у творчості Костя Гордієнка та визначити її місце в українському літературному процесі ХХ століття.

Сучасні дослідники, які представляють різні школи та напрями західноєвропейської і пострадянської гуманітарної науки, активно вдаються до осмислення феномену соціалістичного реалізму. Попри різновекторні напрацювання щодо хронології та внутрішньої логіки формування основного «творчого методу» радянської літератури, специфіки змісту і форми, векторів роз-

витку, пов'язаних із модифікацією художніх практик тощо, виокремлюється загальна тенденція до аналізу його національних варіантів. Використовуючи концепції зарубіжних колег, вітчизняні літературознавці (Т. Гундорова, І. Захарчук, Д. Наливайко, Т. Свербілова, Л. Сенік, О. Філатова, В. Хархун та ін.) демонструють ґрунтовне й різноаспектне, з оперттям на міждисциплінарний підхід, прочитання дискурсу соцреалізму в українській літературі, осмислюють проблему його вписування в «загальний» канон.

Результати. Друга світова війна внесла вагомий корективи не лише у творчі плани й задумки Костя Гордієнка, а й кардинально змінила його життя. Письменник, як і друзі та колеги по творчому цеху, перебуваючи під час тимчасової окупації території України в Саратові, включився в боротьбу проти німецьких загарбників художнім словом. Як зазначено в «Історії української літератури» 1971 року, «треба було на фактах і переживаннях дня підносити волю до перемоги, зміцнювати почуття любові до Батьківщини і ненависті до ворога, розкривати всесвітньо-історичне значення збройної боротьби з фашизмом, яку вела радянська країна» [1, с. 132].

Українська література періоду війни з німецько-фашистськими загарбниками відзначалася своєю агітаційною спрямованістю, ідеологічною заданістю, методологічною «правильністю» багатьох ідей і тем [2, с. 2]. У ній більшою мірою відобразилася практика офіційного «соціального замовлення» творчим спілкам та письменникам, що мала місце й у попереднє десятиліття. Як засвідчують наукові спостереження (Є. Добренка, Х. Гюнтера, О. Філатової, Є. Черновіаненка та ін.), «соціальне замовлення» визначало ідеологічні та політичні стандарти висвітлення соціалістичного перетворень у літературі, згодом – критерії жанрово-стильової та ідейно-тематичної структури методу соціалістичного реалізму [3, с. 3]. «Бодай найменше відхилення означало розходження письменника з політикою влади і самою дійсністю» [4, с. 37] та вважалася «контрреволюційним ухилом», що передбачало подальші оргвисновки: від різкої критики, заборони друкувати твори до відвертих політичних звинувачень і судових вироків.

Водночас розгортання горизонтів художнього мислення в умовах війни позначене розширенням меж соцреалізму, на чому акцентує дослідниця соцреалістичного канону в українській літературі Валентина Хархун [9], частковим зняттям обмежень із раніше табуйованих тем. Промовистим прикладом відносної лібералізації «дискурсу влади» стало звернення митців слова «до істинно людської сутності, її морально-психологічних глибин» [5, с. 339–340], філософське осмислення трагічних фактів життя і смерті, національних мотивів, історичного минулого тощо [6, с. 231].

Разом із тим реальна загроза поразки руйнувала радянські культурні стереотипи, зокрема ідею про непереможність радянської армії, про міць радянської зброї. Ставила під сумнів сталінський імператив воювати з ворогом «малою кров'ю і на його території», пафос

самопожертви заради класу і партії та ін. «Така ситуація сприяла відносній реабілітації “увязненого” слова, його естетичного та онтологічно-живильного потенціалу. Художня переконливість воєнних творів визначалася не тільки значимістю закладених у них ідеологічних схем, а силою вогненного слова й щиролюдським, а не замовним вболіванням митців за долю радянської країни» [7, с. 339–340]. Так чи інакше хай не остаточно, але боротьба з фашистською навалюю і фашизмом у цілому суттєво активізувала творчі позиції автора художнього твору.

Творчість Костя Гордієнка припала на епоху різких політичних трансформацій та національно-визвольних змагань ХХ століття. Як і більшість українських письменників, розпочинав літературно-мистецьку діяльність із журналістики, не залишався осторонь від ідейно-художніх змагань того часу [8, с. 103]. У перші дні II світової війни Кость Гордієнко, мав наміри йти на фронт, адже не міг залишатися осторонь боротьби із загарбником рідної землі. Натомість кілька місяців працював у Куп'янську в редакції газети «Соціалістична Харківщина» [9, с. 54]. Після окупації німцями Харківської області змушений виїхати в евакуацію і, як багато письменників України, включився в боротьбу проти смертельного ворога художнім словом. Писав до газети «Радянська Україна», кореспондентом якої став. Разом із Максимом Рильським, Павлом Тичиною, Остапом Вишнею, Андрієм Малишком, Петром Панчем виступав на радіостанції імені Т. Г. Шевченка, що діяла в Саратові під час тимчасової окупації території України німецькими загарбниками. Після звільнення України був членом Харківської державної комісії по встановленню фашистських руйнувань.

У малій прозі Костя Гордієнка виокремлюється трагічний образ світу, обтяжений небезпекою і страхом самотності, страждання й безнадії, втрати людського в людині. На іншому полюсі художньої моделі зафіксовані контрастні картини радянського міфотворення, пафосні, ідеологічно зорієнтовані. Творчі інтенції письменника в обох випадках репрезентують духовні й морально-етичні полюси художньо-світоглядної системи та віддзеркалюють контрверсійність його світовідчуття.

Війна проти фашистської навали стала для К. Гордієнка, як і для побратимів по перу, школою мужності, витривалості, ідейного й морального гарту. Свідченням виконання обов'язку митця-трибуна в роки воєнного лихоліття стало чимало публіцистичних статей, нарисів, оповідань на тему фронтового життя. Події суворих років боротьби, втрат і випробувань окремої людини й усього народу знайшли художнє осмислення в оповіданнях Костя Гордієнка («Кара», «Вірність», «Партизанська мати», «Катерина»), що мали значний успіх [10, с. 39].

Деякі з оповідань увійшли до збірок «Дівчата-подруги» (1941 р.), «Листи до друзів» (1942 р.), «Вірність» (1943 р.), «Сильніше смерті» (1946 р.). У Саратові Кость Гордієнко написав (точніше, переробив) повість «Зерна», показавши сталінське свавілля (роз-

куркулення, обшуки, вилучення зерна, покарання) під час колективізації українського села. Твір було забороно до перевидання партійною критикою, відтак, новий варіант повісті не увійшли до жодної книжки і пролежав на полицях спецфонду більше 40 років. Наразі є журнальний варіант окремих розділів повісті «Зерна» з передмовою автора, надрукований 1989 року.

Мінімальне послаблення цензурного тиску в роки війни дозволило Гордієнкові зосередитися на найближчій до власних світоглядних позицій проблематиці: людської гідності, величчч людської душі, долі українського народу й рідної землі. Щиро і проникливо, без казенного, пафосного оптимізму митець розповів про страждання й трагедії простої людини-трударя у нелюдських умовах фашистської окупації, про тяжку боротьбу за свободу, розкрив найсуворіший драматизм такої боротьби. Позначені щирим оптимізмом та вірою в перемогу, перейняті любов'ю до рідної землі, твори письменника відіграли важливу роль у піднятті бойового духу, в мобілізації українського народу на боротьбу з загарбниками [12, с. 183].

Тема війни у творчості Костя Гордієнка органічно пов'язана з моральною проблематикою, не спотвореною ідеологічними корективами. Війна проявила, оголила приховані в повсякденному плині часу конфлікти, злеті героїзму й безодні морального падіння, актуалізувала роздуми про внутрішні можливості людини, про сутність, сенс її життя. У вирішальні години враз відміталось, знецінювалося все привнесене, другорядне, усвідомлювалася цінність саме тих якостей, без яких людина втрачає себе [12, с. 152].

Із перших днів звільнення Харківщини письменник повернувся додому і продовжив напружену творчу роботу. З-під його пера виходять книжки оповідань, нарисів «Б'ють джерела» (1947 р.), «Цвіти, земле!» (1951 р.), «Голос землі» (1964 р.); повісті «Заробітчани» (1949 р., 1952 р.), «Сім'я Остапа Тура» (1958 р.), «Зимова повість» (1965 р.); романи «Дівчина під яблуною» (1954 р.), «Буймир» (1972 р.).

Як письменник-документаліст, Кость Гордієнко фіксує картини відбудови української землі, показує всенародне бажання швидше налагодити мирне життя, зображає важку жіночу долю, на плечі якої лягли труднощі війни та повоєнної відбудови. І знову у прозі повоєнного періоду чи не найсильніше звучав мотив моральних альтернатив, коли випробування в мирній ситуації «порівнювалося» з умовами війни, де відступити від принципу означало зрадити, а зійти з посту означало загинути. Водночас, в умовах несвободи моральні імперативи у площині літературного тексту не вивищувалися над політичними установками державної ідеології. Художні рефлексії соцреалістичного міфотворення продовжували домінувати у прозописемі Костя Гордієнка [13, с. 33].

Друга світова війна кардинально вплинула на життя і творчість Костя Гордієнка, змусивши його пристосовуватися до нових політичних та ідеологічних реалій. Як і багато інших письменників того часу, він використовував художнє слово як засіб боротьби з ворогом, що відо-

бразилося в його творах та публіцистичних матеріалах [14, с. 163]. У представленій таблиці систематизовано ключові аспекти літературної діяльності Костя Гордієнка в роки війни, основні тематичні напрями його творчості та роль його текстів у контексті воєнного часу (Табл. 1).

Аналізуючи творчий доробок Костя Гордієнка воєнного періоду, можна побачити поєднання ідеологічної спрямованості та глибокого художнього осмислення людських долі у трагічних обставинах. Попри жорсткі рамки соцреалістичного канону, письменнику вдалося створити твори, що відобразили не лише героїчний

Таблиця 1

Особливості творчості Костя Гордієнка

Аспект	Результати та висновки
Вплив Другої світової війни на творчість Костя Гордієнка	Війна суттєво вплинула на творчі плани та життя письменника. Він працював у редакціях газет, виступав на радіо, писав агітаційні твори та художні тексти, спрямовані на підтримку бойового духу.
Ідеологічна спрямованість літератури	Українська література періоду війни відзначалася агітаційним характером, соціальним замовленням, відповідністю соцреалістичним канонам, що обмежувало художню свободу.
Розширення меж соцреалізму	У воєнний час частково знімалися заборони на деякі теми, зокрема на глибокий психологізм, осмислення трагедії життя і смерті, національні мотиви.
Боротьба з радянськими культурними стереотипами	Реальна загроза поразки поставила під сумнів радянські міфи про «непереможність» армії та її «могутність». Це сприяло частковій реабілітації «ув'язненого» художнього слова.
Творчий доробок Костя Гордієнка під час війни	Писав до «Радянської України», виступав на радіо з відомими письменниками. Входив до Харківської комісії з фіксації злочинів нацистів. Створював твори, що оспівували подвиг народу та викривали трагедію війни.
Основні воєнні твори	«Кара», «Вірність», «Партизанська мати», «Катерина», збірки «Дівчата-подруги» (1941), «Листи до друзів» (1942), «Вірність» (1943), «Сильніше смерті» (1946).

пафос боротьби, а й складні морально-психологічні переживання людей на тлі війни. Такий підхід митця свідчить про його тонке відчуття часу та прагнення до правдивого художнього відображення дійсності.

Війна проти фашистської навали стала для К. Гордієнка, як і для побратимів по перу, школою мужності, витривалості, ідейного й морального гарту. Свідченням виконання обов'язку митця-трибуна в роки воєнного лихоліття стало чимало публіцистичних статей, нарисів, оповідань на тему фронтового життя. Події суворих років боротьби, втрат і випробувань окремої людини й усього народу знайшли художнє осмислення в оповіданнях Костя Гордієнка («Кара», «Вірність», «Партизанська мати», «Катерина»), що мали значний успіх.

Висновки. Провідною темою малої прози Костя Гордієнка воєнного періоду є боротьба українців з фашистськими загарбниками: зі зброєю на полі бою, у партизанському загоні, на окупованій землі. Рефреном проходить ідея незнищеності й волелюбності народу, заклики до відплати ворогові, звучить біль згорьованих матерів. У низці оповідань, що засвідчують збереження константних прикмет творчого

почерку, автор осмислює морально-етичні питання, зокрема аналізує морально-етичні первні у характері людини, її вартісні життєві орієнтири, що найгостріше проявляються у кризові моменти. Оповіданням притаманна композиційна зосередженість, концентрація думки та лаконічність викладу, відображення етапних моментів життя героя, який знаходиться в екстремальних умовах воєнного лихоліття. Твори не позбавлені виразної публіцистичної заостреності, однак у них більше тепла, ліричного пафосу, живих національних реалій. Звучить національний гумор, влучний, із сатиричним відтінком, нерідко відлунить саркастичний сміх.

Короткі за обсягом, але глибокі за змістом оповідання Костя Гордієнка, попри широке осмислення життєвих проблем і колізій воєнного часу, не позбавлені вад і певних слабкостей, серед яких чи не найпомітніші – стандартизовані трафарети (схематичне зображення ворогів, плакатність радянських героїв, мелодраматизм і под.), спрощені батальні уявлення, штучний народний оптимізм, кітчеві картини торжество праці та добробуту українських колгоспників.

Література:

1. Історія української літератури: у 8 т. Київ: Наукова думка, 1971. Т.8: Література післявоєнного часу (1946 – 1967 рр.). 576 с.
2. Літературна творчість в Україні після війни. *Свобода. Український щоденник*. 1947. Ч. 120. С. 2 – 3.
3. Гельфандбейн Г. Збагаченні життям. *Літературна Україна*. 1977. 20 травня. С. 3.
4. Філатова О. Автор і текст у системі соцреалізму. Миколаїв: Іліон. 2017. 243 с.
5. Історія української літератури ХХ століття: У 2-х кн. Київ: Либідь, 1994. Кн. 2 Ч.1: 1940–1950-ті роки. 367 с.
6. Ленська С. Українська мала проза 1920–1960-х років: на перетині жанру і стилю: монографія. Полтава: ПолтНТУ, 2014. 656 с.
7. Хархун В. П. Соцреалістичний канон в українській літературі: генеза, розвиток, модифікації: монографія. Ніжин: ТОВ «Гідромас», 2009. 508 с.
8. Якубовський Ф. Художня проза в українських журналах (жовтень-грудень 1929 р.). *Критика*. 1930. № 2. С. 103 – 119.

9. Шарова Т. Особливості «художньої правди» у творах Костя Гордієнка. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. Філологія. Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2016. Вип. 23. С. 54 – 56.
10. Зінченко О. Кость Гордієнко: літературно-критичний нарис. Київ: Радянський письменник, 1987. 176 с.
11. Шарова Т. Поетикальні вектори художньої творчості К. Гордієнка. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету: зб. наук. пр. Філологічні науки*. Бердянськ: БДПУ, 2014. Вип. V. С. 183 – 190.
12. Шарова Т. Художня часографія прозових творів Костя Гордієнка. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки: зб. наук. пр. Філологічні науки*. Літературознавство. 2015. №8. С. 152–155.
13. Грабовський С. Українська людина у вимірах ХХ століття: до постановки проблеми. Київ: Видання центру громадянської просвіти «Київське братство». 1997. 118 с.
14. Шарова Т. Основні етапи модуляції художнього мислення К. Гордієнка. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 30. Т.3. С. 163 – 169.

References:

1. Istoriiia ukrainskoi literatury: u 8 t. Kyiv [History of Ukrainian literature: in 8 volumes]: Naukova dumka, 1971. T.8: Literatura pisliavoiennoho chasu (1946 – 1967 rr.). 576 s. [in Ukrainian].
2. Literaturna tvorchist v Ukraini pislia viiny. Svoboda [Literary work in Ukraine after the war. Svoboda]. Ukrainyski shchodennyk [Ukrainian diary]. 1947. Ch. 120. S. 2 – 3. [in Ukrainian].
3. Helfandbein H. (1977) Zbahachenni zhyttiam [Enrichment of life]. Literaturna Ukraina [Literary Ukraine]. 20 travnia. S. 3. [in Ukrainian].
4. Filatova O. (2017) Avtor i tekst u systemi sotsrealizmu [Author and text in the system of socialist realism]. Mykolaiv: Ilion. 243 s. [in Ukrainian].
5. Istoriiia ukrainskoi literatury XX stolittia [History of Ukrainian literature of the 20th century]: U 2-kh kn. Kyiv: Lybid, 1994. Kn. 2 Ch.1: 1940–1950-ti roky. 367 s. [in Ukrainian].
6. Lenska S. (2014) Ukrainska mala proza 1920–1960-kh rokiv: na peretyni zhanru i styliu: monohrafiia [Ukrainian short prose of the 1920s-1960s: at the intersection of genre and style: monograph]. Poltava: PoltNTU, 656 s. [in Ukrainian].
7. Kharkhun V. P. (2009) Sotsrealistychnyi kanon v ukrainskii literaturi: geneza, rozvytok, modyfikatsii: monohrafiia [Socialist realist canon in Ukrainian literature: genesis, development, modifications: monograph]. Nizhyn: TOV «Hidromas», 508 s. 442. [in Ukrainian].
8. Iakubovskiy F. (1930) Khudozhnia proza v ukrainskykh zhurnalakh [Artistic prose in Ukrainian magazines] (zhovtenhru den 1929 r.). Krytyka. № 2. S. 103 – 119. [in Ukrainian].
9. Sharova T. (2016) Osoblyvosti «khudozhnoi pravdy» u tvorakh Kostia Hordiiienka [Features of “artistic truth” in the works of Kostya Gordienko.]. Naukovyi visnyk mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu [Scientific Bulletin of the International Humanitarian University]. Filolohiia. Odessa: Mizhnarodnyi humanitarnyi universytet, Vyp. 23. S. 54 – 56. [in Ukrainian].
10. Zinchenko O. (1987) Kost Hordiiienko: literaturno-krytychnyi narys [Kost' Gordienko: literary and critical essay]. Kyiv: Rad. pysm., 176 s. [in Ukrainian].
11. Sharova T. (2014) Poetykalni vektory khudozhnoi tvorchosti K. Hordiiienka [Poetical vectors of artistic creativity by K. Gordienko]. Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu [Scientific notes of the Berdyansk State Pedagogical University: collection of scientific works]: zb. nauk. pr. Filolohichni nauky. Berdiansk: BDPU, Vyp. V. S. 183 – 190. [in Ukrainian].
12. Sharova T. (2015) Khudozhnia chasohrafiia prozovykh tvoriv Kostia Hordiiienka [Artistic chronography of prose works by Kostya Gordienko]. Naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky [Scientific Bulletin of the Lesya Ukrainka East European National University]: zb. nauk. pr. Filolohichni nauky. Literaturoznnavstvo. №8. S. 152 – 155. [in Ukrainian].
13. Hrabovskiy S. (1997) Ukrainska liudyna u vymirakh XX stolittia: do postanovky problem [Ukrainian man in the dimensions of the 20th century: to the formulation of the problem]. Kyiv: Vydannia tsentru hromadianskoi prosvity «Kyivske bratstvo». 118 s. [in Ukrainian].
14. Sharova T. (2020) Osnovni etapy moduliatsii khudozhnoho myslennia K. Hordiiienka [The main stages of modulations of artistic thinking by K. Gordienko]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk [Current issues of the humanities]. Vyp. 30. T.3. S. 163 – 169. [in Ukrainian].